

Sygn. akt III AUa 450/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lipca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Małgorzata Rokicka-Radoniewicz
Sędziowie:	SA Barbara Hejwowska SA Marcjanna Górską (spr.)
Protokolant: st. prot. sądowy Krzysztof Wiater	

po rozpoznaniu w dniu 3 lipca 2013 r. w Lublinie

sprawy (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

w P.

z udziałem zainteresowanego M. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.

o ustalenie podstawy wymiaru składek

na skutek apelacji wnioskodawczyni (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu

z dnia 28 lutego 2013 r. sygn. akt VI U 1498/12

I. oddala apelację;

II. zasądza od (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt III AUa 450/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 września 2012 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia M. K. – pracownika (...) Spółki z o.o. za grudzień 2011 roku wynosi: na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe kwotę 2.555,04 zł, a na ubezpieczenie zdrowotne kwotę 2.204,74 zł.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, zarzucając, że ZUS nieprawidłowo doliczył do przychodu pracownika otrzymanego w grudniu 2011 roku bon towarowy o wartości 500 zł.

Wyrokiem z dnia 28 lutego 2013 roku Sąd Okręgowy w Radomiu w pkt I oddalił odwołanie, w pkt II zasądził od (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych i ich ocenie prawnej:

(...) Spółka z o.o. w P. prowadzi działalność w zakresie produkcji opon i dętek z gumy, bieżnikowania i regenerowania opon z gumy. W latach 2006-2011 pracownikom, zostały przyznane bony towarowe, w tym także M. K. w miesiącu grudniu 2011 roku, bon towarowy o wartości 500 zł.

Od wartości przyznanych pracownikom bonów towarowych spółka nie odprowadziła składek na poszczególne ubezpieczenia. W lipcu 2012 roku inspektorzy ZUS przeprowadzili kontrolę w spółce (...) i ustalili, że bony towarowe przyznawane były pracownikom w latach 2006-2011 niezgodnie z obowiązującymi przepisami i Regulaminem gospodarowania zakładowymi funduszami świadczeń socjalnych.

Sąd Okręgowy ustalił, że w spółce obowiązuje Regulamin gospodarowania zakładowym funduszem świadczeń socjalnych, określający zasady i warunki przyznawania, korzystania i przeznaczania świadczeń socjalnych.

Zgodnie z ustępem V pkt 1 tego regulaminu przyznanie i wysokość dofinansowania z ZFŚS do usługi świadczeń socjalnych oraz pierwszeństwo przyznania dla osób uprawnionych uzależnia się od ich sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej. Zgodnie z zapisem z pkt. 2 podstawę do obliczenia ulgowych usług i świadczeń stanowi dochód przypadający na osobę w rodzinie, wyliczony w oświadczeniu pracownika poparty odpowiednimi dokumentami.

Sąd Okręgowy wskazał, że problem powstały na tle niniejszej sprawy sprowadza się do oceny, czy świadczenie przyznane zainteresowanemu w grudniu 2011 roku w postaci bonów towarowych o wartości 500 zł należy wliczyć do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia: emerytalne, rentowe i wypadkowe oraz ubezpieczenie zdrowotne.

Sąd podniósł, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne pracowników stanowi przychód w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 r. poz. 361 ze zm.), jaki otrzymują pracownicy ze stosunku pracy. Zgodnie z tą ustawą składki należy naliczać i opłacać zarówno od wynagrodzenia, jakie pracownik otrzymuje w gotówce, ale również od świadczeń rzeczowych, a także wartości talonów lub bonów, którymi pracownik może płacić za zakupy. Składek nie nalicza się od przychodów wymienionych w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161 poz. 1106). Zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 19 i 20 rozporządzenia podstawy wymiaru składek nie stanowią przychody stanowiące świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych oraz świadczenia wypłacone z funduszu utworzonego na cele socjalno-bytowe na podstawie układu zbiorowego pracy u pracodawców, którzy nie tworzą zakładowego funduszu świadczeń socjalnych – do wysokości nie przekraczającej kwoty odpisu podstawowego, określonej w art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Sąd Okręgowy podkreślił, że przekazywane z funduszu świadczenia muszą spełniać wymogi określone w ustawie o ZFŚS, a mianowicie ich przyznanie oraz wysokość powinny być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu.

Zdaniem Sądu Okręgowego nie ma wyjątków uzasadniających prawo do świadczenia socjalnego bez względu na kryterium socjalne. Nawet regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może zmienić tej zasady.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, pracodawca (...) Spółka z o.o., przyznając bony towarowe nie realizowała ich przy pomocy kryterium socjalnego Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. Wartość przydzielonych bonów nie

była zależna od sytuacji materialnej i rodzinnej poszczególnych pracowników. Bony zostały przyznane pracownikom w równej wartości, celem uniknięcia konfliktów na tym tle między pracownikami. Zdaniem Sądu Okręgowego, okoliczność, że pracodawca w ten sposób realizował wolę załogi, nie może stanowić usprawiedliwienia. Jeśli pracownicy otrzymali bony towarowe o jednakowej wartości to bony te trzeba ocenić jako świadczenie dodatkowe.

Sąd Okręgowy na poparcie swojego stanowiska przywołał wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 sierpnia 2001 r., I PKN 579/00 (lex 78999) i z dnia 16 września 2009 r., I UK 121/09 (lex 794873), z których wynika, że przyznanie prawa do świadczenia socjalnego musi być uzależnione od kryterium socjalnego.

Sąd Okręgowy oddalając odwołanie od skarżonej decyzji orzekł o kosztach procesu na podstawie art. 98 i § 1 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).

Apelację od powyższego wyroku złożył wnioskodawca (...) Spółka z o.o. w P.. Zaskarżając wyrok w całości zarzucił mu:

- naruszenie przepisu art. 16 Kodeksu pracy poprzez jego niezastosowanie, polegające na pominięciu celu i funkcji świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, co spowodowało wydanie rozstrzygnięcia pozostającego w sprzeczności z celami i funkcjami tych świadczeń;

- naruszenie przepisu art. 94 pkt 10 Kodeksu pracy poprzez jego niezastosowanie polegające na pominięciu okoliczności, że jednym z obowiązków pracodawcy jest wpływanie na kształtowanie w zakładzie pracy zasad współżycia społecznego;

- naruszenie art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez jego błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej, o której mowa w art. 8 ust. 2 ustawy, inne niż wskazane w przepisie art. 8 ust. 1 ustawy, a mieszczące się w ramach działalności socjalnej, bezwzględnie wymagają przyznawania ich na podstawie kryterium socjalnego, podczas gdy analiza językowa brzmienia przepisu art. 8 ust. 2 ustawy jednoznacznie wskazuje na to, że w przypadku, gdy regulamin pozwala na wydatkowanie środków zgromadzonych na funduszu na inne jeszcze cele niż wskazane w przepisie art. 8 ust. 1 ustawy, a mieszczące się w ramach działalności socjalnej, to mogą wówczas zostać ustalone inne zasady korzystania z przedmiotowych świadczeń, w tym również mogą być przyznane w równej wysokości wszystkim pracownikom, bez stosowania w tym zakresie kryterium socjalnego.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uchylenie decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. i umorzenie postępowania jako bezprzedmiotowego ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji oraz orzeczenie o kosztach postępowania według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest niezasadna i jako taka podlega oddaleniu.

Sąd Apelacyjny podziela zarówno ustalenia faktyczne jak i wnioski prawne dokonane przez Sąd Okręgowy, nie zachodzi więc konieczność ich szczegółowego powtarzania. Sąd Okręgowy nie naruszył przepisów prawa materialnego oraz procesowego i wydał trafne rozstrzygnięcie.

W przedmiotowej sprawie spór sprowadzał się do oceny prawnej, czy Spółka (...), przyznając M. K. bon towarowy o wartości 500 zł w grudniu 2011 roku winna uwzględnić wskazaną kwotę w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Zasadnicze zatem znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy posiadała wykładnia przepisów ustalających zasady przyznawania świadczeń z funduszu świadczeń socjalnych, t.j. przepisów ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. Nr 70 z 1996 r., poz. 335 ze zm.) oraz przepisów regulujących zasady ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, t.j. rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczególnych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz. 1106).

I tak stosownie do treści art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Zgodnie z ust. 2 zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych. Pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów.

Jak wynika zatem z cytowanego przepisu, swoboda regulacji w regulaminie zasad przyznawania indywidualnych świadczeń jest ograniczona ustanowioną przez ustawodawcę w art. 8 ust. 1 ogólną zasadą, że przyznawanie tych świadczeń ma być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu.

W Spółce (...) obowiązywał regulamin, gdzie w pkt V zawarto ogólne zasady przyznawania świadczeń socjalnych. Zgodnie z tymi regulacjami przyznawanie świadczeń oraz wysokość uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej.

Zgromadzone w sprawie dowody wskazują, że warunki te nie były spełnione. Wszyscy pracownicy świadczenie otrzymali w jednakowej wysokości, z wyjątkiem prezesa, który otrzymał wyższe świadczenie. Oznacza to, że do przyznania bonu towarowego nie brano pod uwagę sytuacji rodzinnej, materialnej i życiowej pracowników. Podważa to realizację kryterium socjalnego.

Z powołanego przez Sąd Okręgowy orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że realizacja socjalnych celów Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych jest możliwa, gdy wypłacone z tego tytułu świadczenie jest uzależnione od sytuacji materialnej i rodzinnej poszczególnych pracowników.

O spełnieniu kryterium socjalnego nie może być mowy bez indywidualnej analizy sytuacji każdej uprawnionej do skorzystania z funduszu osoby. Założenie, aby nie różnicować pracowników, jest sprzeczne z celem, jakiemu ma służyć Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych.

W wyroku z dnia 20 czerwca 2012 r. sygn. I UK 140/12 Sąd Najwyższy stwierdził, że świadczenia przyznane bez zachowania indywidualnej oceny każdego przypadku narusza obowiązujący Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych i w istocie świadczenia zostały wypłacone wprawdzie z funduszu socjalnego, lecz nie na warunkach wynikających z Regulaminu, a więc nie mogą one zostać uznane za świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1999 r. w sprawie szczególnych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe.

Sąd Apelacyjny podziela w całości wyrażone stanowisko Sądu Najwyższego.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, wypłacone M. K. świadczenie w postaci bonu towarowego o wartości 500 zł grudzień 2011 roku należy zaklasyfikować jako świadczenie dodatkowe pracodawcy ze wszystkimi tego konsekwencjami w zakresie składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne. Wartość przyznanego zainteresowanemu bonu towarowego była taka sama jak wartość bonów przydzielanych pozostałym pracownikom.

Podkreślić w tym miejscu należy, że orzecznictwo Sądu Najwyższego oraz sądów apelacyjnych dotyczące zagadnienia uwzględnienia wartości bonów towarowych w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne jest jednolite i utrwalone. Dodatkowo poza wyrokami wskazanymi przez Sąd Okręgowy przywołać należy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2008 r., II PK 156/07 (OSNP 2009/7-8/96), w którym stwierdzono, że przepis art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nie stanowi podstawy przyznania wszystkim pracownikom świadczeń pieniężnych, które nie zmierzają do realizacji celów socjalnych zgodnych z art. 1 ust. 1 i art. 2 pkt 1 tej ustawy. Z kolei w wyroku z dnia 20 czerwca 2012 r. I UK 140/12 (Lex 1211542) Sąd Najwyższy stwierdził, że „przepis art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych wyraźnie wiąże wysokość przyznawanego świadczenia (będącego pomocą finansową w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy) z rozpatrywaną łącznie sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej”.

Na uwagę zasługuje również wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 15 listopada 2012 r., III AUa 191/12 Lex 1236012, w którym Sąd ten stwierdził, że „fundusz świadczeń socjalnych jest instytucją prawną, która ma łagodzić różnicę w poziomie życia pracowników i ich rodzin. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy, zaś jego adresatem są rodziny (a nie tylko pracownicy) o najwyższych dochodach.

Wyżej przytoczony przepis (art. 8 ust. 1) powiązał zasady korzystania z ulgowych usług i świadczeń z sytuacją życiową, materialną i rodzinną osób uprawnionych, czyli z kryterium socjalnym. Przyjęcie tego kryterium prowadzi do wniosku, że przyznawanie świadczeń ogółowi zatrudnionych w tej samej wysokości jest wykluczone.”

Sąd Apelacyjny powołane orzeczenia akceptuje w całej rozciągłości.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych należy uznać jego bezzasadność. Uzasadniając ten zarzut wnioskodawca powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2008 r. II PK 74/08. Sąd Najwyższy stwierdził, że „przepis art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nie odnosi się do całości działalności socjalnej w rozumieniu art. 2 pkt 1 tej ustawy, a jedynie do ulgowych świadczeń i usług. Regulamin może przewidywać wydatkowanie środków funduszu na inne cele mieszczące się w ramach działalności socjalnej oraz ustalać inne zasady korzystania z tych świadczeń, np. powszechnej dostępności na równych zasadach w zakresie imprez integracyjnych.

Trudno bowiem przyjąć, że korzystanie z takich form działalności socjalnej jak spotkania integracyjne miałyby być uzależnione od tzw. kryterium socjalnego, czyli od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Zaprzeczyłoby to istocie tej sytuacji. Gdyby jednak w ramach tej usługi przewidziano na rzecz uczestników dodatkowo ulgowe świadczenia (usługi), to powinny one zostać uzależnione od kryterium socjalnego.”

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy uznać, że wartość bonów towarowych przyznanych przez Spółkę (...) wszystkim pracownikom w jednakowej wysokości, bez kryterium socjalnego, winna być wliczona do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Sąd Okręgowy nie naruszył też art. 16 i 94 pkt 10 Kodeksu pracy, gdyż przepisy te nakładają na pracodawców obowiązek stworzenia techniczno-organizacyjnych warunków zaspokajania potrzeb bytowych, socjalnych i kulturalnych pracowników, wpływając jednocześnie na kształtowanie w zakładzie pracy zasad współżycia społecznego.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

Orzeczenie o kosztach uzasadnia art. 98 k.p.c. oraz § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).